

Õpetaja

Meil ei jää kuigi tihti aega, et vaadata tagasi, mõelda elatud elu peale. Suuremale osale inimestest, kelle elu ei ole olnud eriti sündmusrikas, saavad tagasivaatamise teetähisteks juubelid. Esimene juubel ei tee eriti muret, ees tundub olevat veel nii palju aega, et jõuab kõik unistused ellu viia. Mida edasi, seda väiksemaks jääb aga optimism, inimene küsib endalt üha sagedamini, kas ta on jõudnud kõik kavandatu teoks teha, kas on elanud just nii, nagu kunagi igatses.

Täna, oma 70. sünnipäeval, esitab endale need küsimused endine Sirgala kooli direktor Vassili Švartsburg. Olen kindel, et neile küsimustele vastavad õpilaste rohked õnnitlused. Et neid palju tuleb, selles pole kahtlust. Just tema õpilased tulid toimetusse ja palusid kirjutada oma direktorist. Vassili Švartsburgi tunneb direktorina üksnes Sirgala rahvas. Enne siia jõudmist oli ta oma elu jooksul olnud Vologdamaa poisike, Vologda pedagoogilise instituudi üliõpilane, reamees sõja-aastatel. Alates 1937. aastast kuni viiekümnendate keskpaigani. rehabilitatsioonimistöendi saamiseni, oli ta «vaenlase poeg». Lugupeetud õpetaja sai temast alles pärast sõda.

Kus Vassili Švartsburg ka õpe-

tajatööd teinud poleks, kõikjal peavad teda meeles nii lapsed kui täiskasvanud. Nii ühtesid kui teisi on ta võlunud oma energia ja inimlikkusega. Alajõe koolis oli ta direktoriks kümme aastat. Lahkumisel ütlesid kohalikud kalurid:

«Direktor, sa panid siin endale eluajal mälestusmärgi püsti!»

Vassili Švartsburgist jäi tööpoolest maha mõndagi, mida mäletada. Koos abilistega tõi ta kooli valguse, istutas koos õpilaste ja õpetajatega aia. Leidis aega ka kohaliku külanõukogu saadiku kohustuste täitmiseks. Oli tookordse kalurikolhoosi «Peipsirand» parteiorganisatsiooni sekretär.

Aedu armastab Vassili Švartsburg nähtavasti eriliselt. Nii pole midagi imekspandavat selles, et Sirgala kooli direktoriks saanud, istutas ta siingi koos lastega kooli taha suure aia. Kevaditi on see õunapuude õitvahust valge.

Hulk aastaid oli Vassili Švartsburg oma kolleegide seas ainuke meesterahvas. Kui aga oled mees, siis järelikult peavad su käed ka meestetöid oskama. Tihti juhtus, et pärast tunde said direktori kabinetis kokku kaheksanda klassi poisid ja mõni kümneaastane poisike. Palju häid asju mõeldi selles kabinetis välja. Ja mõtted tehti teoks. Il-

ma surveta või keelitamiseta. Direktor võttis asja üles, edasi tundus kõik nagu iseendast laabuvat. Ta oskas juhtides ise varju jääda. Juhitavad teadsid muudugi hästi, kes eestvedaja on.

Vassili Švartsburg pani aluse traditsioonile koguneda võidupäeval neis paikades hukkunud sõjamehe kalmule. Võib-olla poleks sõduri omaksed tema hukkumispäigast tänapäevani midagi teadnud, kui kohaliku kooli direktori kätte poleks sattunud

tema medaljon. Kõigepealt tegi direktor koos lastega madalaks vajunud kalmukünka ümber aia. Hiljem taotles ta sõdur Grigori Generalovi põrmu ümbermatmist väljakule aleviku keskel. Need sirgallased, kes lõpetasid kooli seitsmekümnendate algul, mäletavad, kuidas direktor ise ühes abilistega ehitas kivihaaval sõduri kalmule mälestusmärgi. Selline töö kasvatas lapsi paremini kui mis tahes sõnad.

Kohtumise lõpul ütlesin:

«Koolil on ees järjekordsed muudatused. Õpilase kui sellise asemel peab õpetaja nägema igas lapses konkreetset väikest inimest. Usun, et tänapäeva suurtes koolides läheb nii õpetajal kui õpilasel raskeks.»

«Tõsi, väikestes koolides valitseb alati inimlikum õhkkond, võin seda täiesti kindlalt öelda. Niisugune kool saab mõnusaks koduks, kroonulikkus jääb sellest eemale. Ma ei idealiseeri, seal, kus mina olen õpetanud, on see nii olnud. Mis aga puutub praegustesse ettevõtmistesse... Mulle on kogu eluks meelde jäänud oma teaduskonna dekaani Vassili Tretjakovi sõnad meie lõpuõhtul: «Kogu teie tegevus peab olema juhitud armastusest igavese surematu elu ning selle kandja — inimese vastu. Te peate õppima sügavalt austama inimolemust, last ja õpetama seda ka teistele.» Need sõnad on öeldud neljakümnenda aasta suvel, varsti viiskümmend aastat tagasi. Mind jäid nad kogu eluks juhtima. Olen püüdnud neile truuks jääda.»

Kui kõik Švartsburgide perekonna õpetaja-aastad kokku lugeda, siis koguneks aastasadu. Vassili Švartsburgi ema oli tagasihoidlik külakoolmeister, direktori enda kõrval õpetas lapsi tema abikaasa Jevstolia. Viivikonna koolis on õpetajaks nende tütar. Neil kõigil on omad õpilased.

Sofia ORG

Autori foto

